

ТВЕРДОФАЗНО-КОЛЬОРОМЕТРИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ СУМИ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ В ЗЕРНАХ РИСУ

Доповідачі: А.В. Кулатова, О.В. Матвієва

Наукові керівники: к.х.н., доц. Т.М. Щербакова, к.х.н. О.М. Рахлицька

Корпус факультету хімії та фармації

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
кафедра аналітичної та токсикологічної хімії

Велика хімічна аудиторія (1898г)

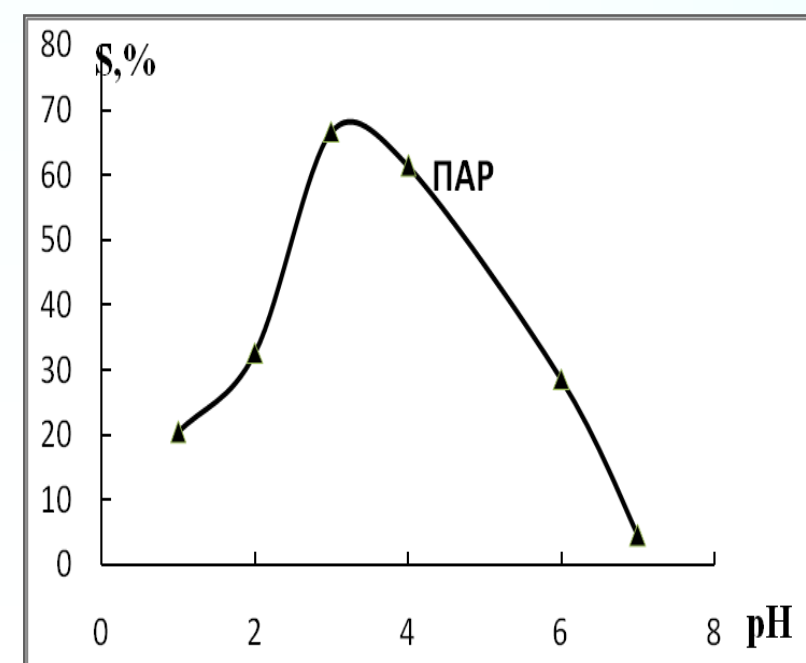
ГДК важких металів в харчовій сировині та продуктах

Продукты	ГДК, мг/кг				
	Cd	Cu	Hg	Pb	Zn
Зерно	0,03	10,0	0,03	0,3	50,0
К р у п а	0,1	10,0	0,03	0,3	50,0
М у к а	0,1	10,0	0,02	0,2	50,0
Х л і б	0,1	5,0	0,01	0,1	-
Овочі свіжі	0,03	5,0	0,02	0,2	10,0

Тісне сусідство сільського господарства і промисловості, екологічні ризики при вирощуванні рису, пов'язані із застосуванням зрошувальних вод, токсичних добрив і засобів захисту рослин, веде до ряду екологічних проблем, однією з яких є потрапляння важких металів (ВМ) в рослинні тканини у великій кількості та забруднення навколишнього середовища. Пряме визначення мікрокількостей іонів важких металів в зернових культурах обмежено недостатньою чутливістю і селективністю інструментальних методів, а також многокомпонентним складом матриці. Необхідною стадією аналізу в таких випадках є попереднє концентрування і відділення ВМ, де сорбційні методи мають переваги перед екстракцією. Серед сорбентів найбільш активно використовують кремнеземи, модифіковані реагентами – комплексоутворювачами (8-оксихінолін, ЕДТА, 4-(2-піриділазо)резорцин (ПАР) та інші). Перспективною матрицею для отримання комплексоутворюючих сорбентів є алкіловані кремнеземи, такі як диметилхлорсилнаеросил (ДМХСА). Мета роботи полягала в розробці тест-методики твердофазно-кольорометричного визначення суми важких металів (Cu(II), Pb(II), Zn(II), Cd(II), Hg(II)) в зерні рису.

ОБ'ЄКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ВМ	pH початку осадження	pH повного осадження	Сорбент	Поверхневі групи	S _{уд.} , м ² /г	pH тнз	C _{ОНгрупп} , ммоль/м ²	pK ₁	pK ₂
Hg ²⁺	5,4	7,1	ДМХСА	Si-OH SiO-Si(CH ₃) ₂ -CH ₃ Cl	300	2,5 - 3,5	0,05	5,60	6,24
Zn ²⁺	6,4	8,0							
Cd ²⁺	8,2	9,7							
Pb ²⁺	4,9	7,8							
Cu ²⁺	5,0	6,5							

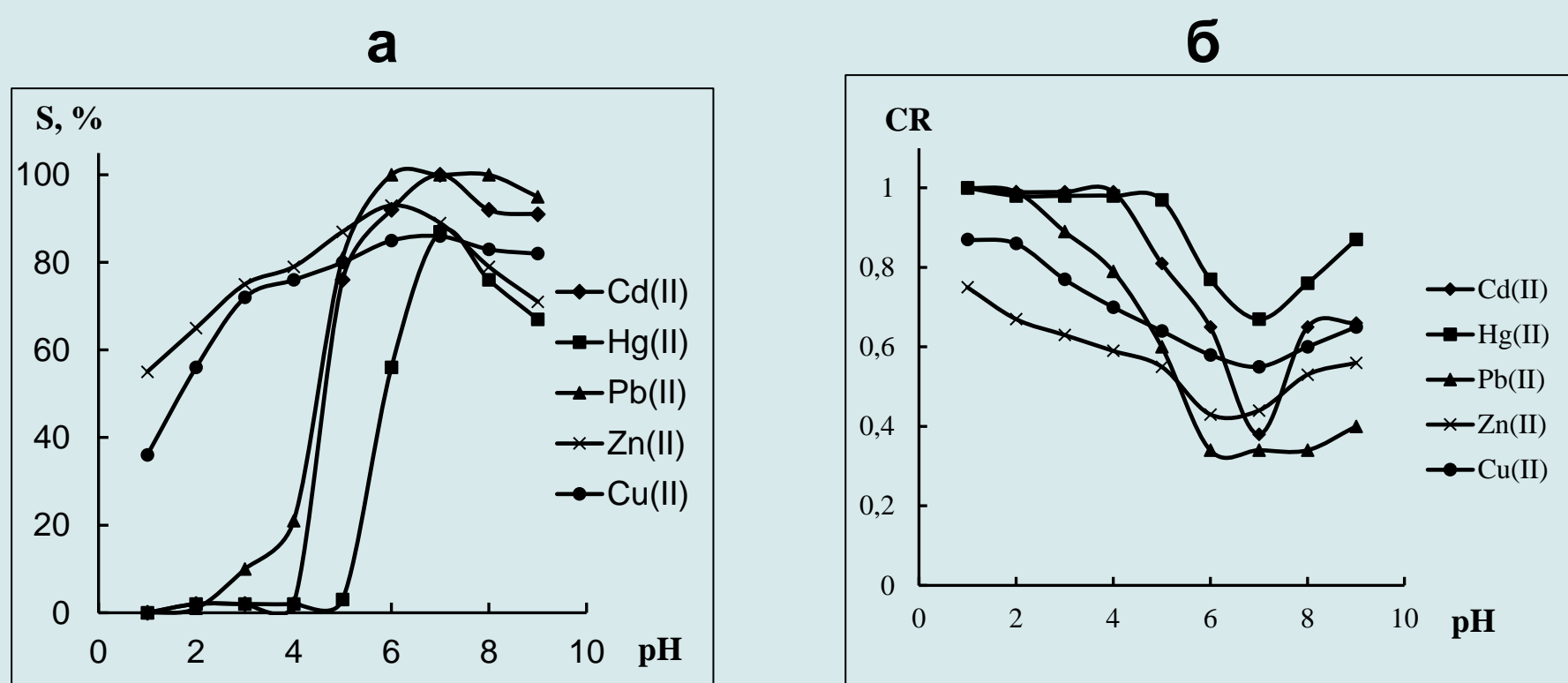
Оптимальний час встановлення сорбційної рівноваги в системі «ДМХСА – водний розчин ПАР» – 60 хв., а оптимальною для ПАР є наважка сорбенту 0,15 г, pH -4.

Сорбент з іммобілізованим на ДМХСА ПАР (ДМХСА - ПАР) містив ~ 2,4·10⁻⁴ моль/г ПАР.

Залежність ступеня сорбції (S, %) ПАР на поверхні ДМХСА від pH вихідних розчинів (C = 1·10⁻³ моль/л)

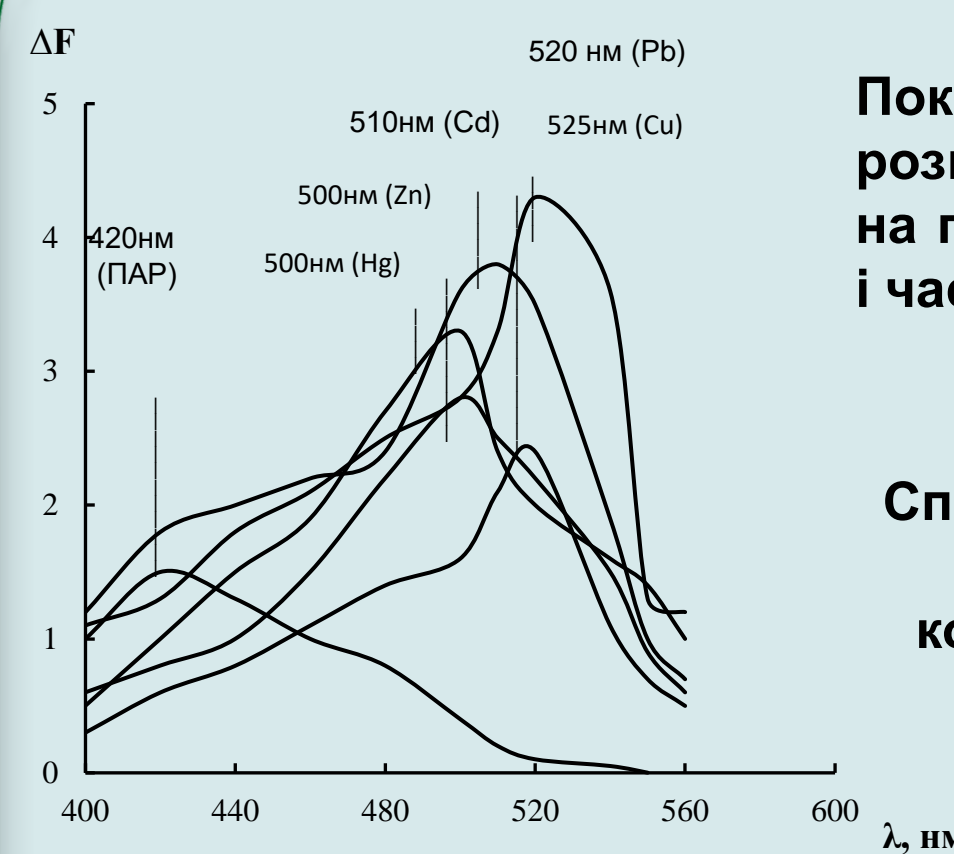
Органічний реагент	Форми існування в залежності від pH та їх характеристики			
	pH	Форма існування	pK _a	λ, нм
ПАР H ₂ R [4-(2-піриділазо)резорцин]	1	H ₃ R ⁺	3,1	395
	3	H ₂ R	5,6	383
	6	HR ⁻	11,9	415
	12	R ²⁻		485

Вплив кислотності на ступінь вилучення ВМ сорбентом ДМХСА- ПАР

Вплив pH (а) - на ступінь сорбції (S,%) і (б) - на величину кольорового відношення CR для сорбатів ВМ на ДМХСА-ПАР. (C_{Cu²⁺} = 5·10⁻⁵ моль/л, C_{Zn²⁺} = 2,5·10⁻⁴ моль/л, C_{Hg²⁺}, C_{Pb²⁺}, C_{Cd²⁺} = 1·10⁻⁴ моль/л, V = 25 мл, ДМХСА - ПАР ~ 2,4·10⁻⁴ моль/г ПАР, m_c = 0,3 г.

Оптичні характеристики комплексів ВМ з ДМХСА-ПАР

Показано, що максимальний розвиток забарвлення комплексів на поверхні досягається при pH 6-7 і часі контакту фаз 2-5 хв.

Спектр дифузного відбиття ДМХСА-ПАР та його поверхневих комплексів з Cu²⁺, Zn²⁺, Hg²⁺, Pb²⁺, Cd²⁺

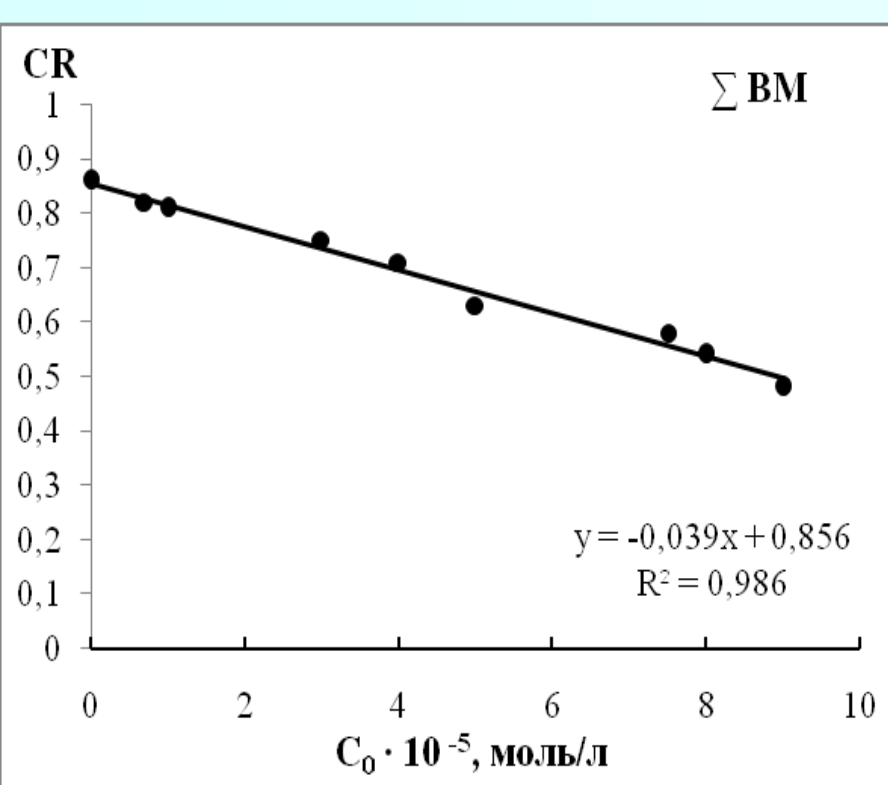
Результати визначення складу комплексів ДМХСА-ПАР з ВМ

ВМ	Cu ²⁺	Zn ²⁺	Hg ²⁺	Pb ²⁺	Cd ²⁺
Склад комплексу	1:2	1:1	1:2	1:1	1:2
ВМ : ДМХСА-					

Кольорометрична шкала для візуального тест-визначення суми ВМ з ПАР в фазі ДМХСА

C ₀ мкг/мл	Кольорне відношення CR	Стандартна шкала	Координати кольору		
			Яскравість каналу R	Яскравість каналу G	Яскравість каналу B
0	1		242	240	164
0,2	0,92		246	218	138
0,5	0,88		255	199	125
1	0,81		253	164	115
5	0,80		241	147	131
2,5	0,71		238	123	104
5,0	0,63		236	104	82
7,5	0,58		234	90	66
10	0,48		255	41	41

Показано, що кольорові характеристики комплексів ПАР-ВМ в фазі ДМХСА в координатах CR = f(C_М) лінійно залежать (y = -0,039x + 0,856) від вмісту суми ВМ в інтервалі концентрацій (0,7·10⁻⁵ моль/л). Розроблені методики, апробовані при аналізі суми ВМ в зразках рису. Встановлено, що сума важких металів в рисі, вирощеному в Кілійському районі Одеської області складає 9,4 ± 1,8 мг/кг і не перевищує ГДК ВМ в зернових культурах (60,36мг/кг).

Залежність величини кольорового відношення CR від концентрації суми іонів Cu²⁺, Zn²⁺, Hg²⁺, Pb²⁺, Cd²⁺ в модельних розчинах (V=25 мл, ДМХСА - ПАР ~ 2,4·10⁻⁴ моль/г ПАР, m_c = 0,3 г, pH = 7).